

DOI 10.31558/2307-2318.2024.2.18

УДК 338.48:061.1ЄС]:005.412-022.322

JELClassification: O10, O31, O52, Q20, Q42

Атаманчук З. А.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин, докторант,
Донецький національний університет імені Василя Стуса
ORCID: 0000-0002-6139-1653
z.atamanchuk@donnu.edu.ua

ТУРИЗМ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ ЗАДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Розглянуто поняття «сталий розвиток». Акцентовано увагу на специфіці динаміки сучасного стану світового господарства з домінуванням сфери послуг як результату змін у технологіях, попиті та структурі світових трендів, де для багатьох країн світу, в тому числі й для країн Європейського Союзу, важливою сферою економіки стає саме міжнародний туризм, що сприяє, всебічному сталому економічному розвитку, соціальному залученню, зростанню зайнятості та подоланню бідності, охороні навколишнього середовища, ефективному використанню ресурсів, розвитку міжкультурних комунікацій, забезпеченню миру та безпеки як важливих компонент суспільної взаємодії світового масштабу. Обґрунтовано зміст поняття «сталий розвиток туризму». Охарактеризовано потенціал сталого туризму з точки зору відповідності Цілям сталого розвитку. Розглянуто Топ-10 країн за індексом конкурентоспроможності у сфері подорожей і туризму, де значне місце відведено країнам Європейського Союзу, а також рейтинг країн ЄС за індексом інновацій. Обґрунтовано, що потенціал туризму доцільно використовувати в рамках стратегії Європейського Зеленого курсу, що ґрунтується на засадах попередження екологічної деградації та негативних наслідків глобальної зміни клімату. Запропоновано орієнтири оновленої Стратегії сталого та конкурентоспроможного розвитку туризму України на шляху до євроінтеграції.

Ключові слова: туризм, міжнародний туризм, сталий розвиток, Цілі сталого розвитку, сталий розвиток туризму, сталий туризм, «зелена» економіка, Європейський Союз, Європейський Зелений курс, еко-інновації, стратегія, конкурентоспроможність

Кількість рис. – 2, табл. – 2.

Atamanchuk Z.

PhD, Associate Professor,
Doctoral Student, International Economic Relations Department,
Vasyl' Stus Donetsk National University,
ORCID: 0000-0002-6139-1653
z.atamanchuk@donnu.edu.ua

TOURISM IN THE EUROPEAN UNION FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT

The concept of «sustainable development» is considered. Attention is focused on the specifics of the dynamics of the current state of the world economy with the dominance of the service sector as a result of changes in technologies, demand and the structure of world trends, where for many countries of the world, including the countries of the European Union,

international tourism is becoming an important area of the economy, which contributes to comprehensive sustainable economic development, social inclusion, employment growth and poverty alleviation, environmental protection, effective resources using, development of intercultural communications, ensuring peace and security as an important component of global social interaction. The concept of «tourism sustainable development» is substantiated. The potential of sustainable tourism is characterized from the point of view of compliance with the Goals of sustainable development. The Top-10 countries according to the Index of Competitiveness in the field of travel and tourism, where a significant place is given to the countries of the European Union, as well as the rating of the EU countries according to the European Innovation Scoreboard, are considered. It is justified that the potential of tourism should be used within the framework of the strategy of the European Green Course, which is based on the principles of prevention of ecological degradation and the negative consequences of global climate change. Guidelines for the updated strategy for sustainable and competitive tourism development of Ukraine on the way to European integration are proposed.

Key words: tourism, international tourism, sustainable development, Goals of sustainable development, sustainable development of tourism, sustainable tourism, «green» economy, European Union, European Green Course, eco-innovations, strategy, competitiveness.

Постановка проблеми. Поняття «сталий розвиток», що вперше було використане Всесвітньою комісією з довкілля та розвитку в звіті голови Міжнародної комісії з довкілля 1987 р., Прем'єр-міністеркою Норвегії – Гру Харлем Брунтдланд, стало центральним у розгляді питань, пов'язаних із забезпеченням узгодження інтересів сучасності та майбутнього і було визначено як такий розвиток суспільства, за якого задоволення потреб сучасних поколінь не має ставити під загрозу можливості майбутніх поколінь задовольнити свої потреби [1]. Стратегія сталого розвитку є однією із ключових та пріоритетних в усіх галузях промисловості, народного господарства та економіки. Її принципи та основні положення направлені на досягнення гармонії між ростом економічних показників, стабільністю в соціальній сфері, охороною довкілля, забезпеченні миру та безпеки [2] і сфера туризму, яка вважається найдинамічнішою складовою світового ринку послуг, у системі соціально-економічних пріоритетів забезпечення сталого розвитку країн відіграє особливо важливу роль, що підкреслює актуальність обраної проблеми.

Аналіз останніх досліджень. Принципи розробки соціально-економічних основ сталого розвитку є об'єктом наукового пошуку як зарубіжних, так і вітчизняних фахівців, зокрема: Дейлі Г., Констанца Р., Леруа Е., Маршала А., Реймерс Н., Фольке К., Вернадського В., Глинської А., Мелько Л., Цвिकилевич А. та ін. Концептуальні основи сталого розвитку і туризму розглянуто у публікаціях: Божко Л., Воробйової О., Герасименка В., Заячківської Г., Лебедева І., Миронова Ю., Новицької С., Свірідової Н., Уварової Г. Питанням розвитку туризму в Європейському Союзі (ЄС) присвячено публікації: Бордун О., Гамкало М., Джинджоян В., Довгопол В., Сардак С., Сазонець І. та ін. Проте комплексно дана проблема розглянута недостатньо і потребує більш ґрунтовного наукового пошуку.

Мета публікації полягає у дослідженні потенціалу сталого розвитку туризму на основі принципів, направлених на досягнення гармонії між ростом економічних показників, стабільністю в соціальній сфері, охороною довкілля, забезпеченні миру та безпеки як важливих критеріїв трансформації конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії країн ЄС та вироблення орієнтирів сталого і конкурентоспроможного розвитку туризму України на шляху до євроінтеграції.

Завдання:

- визначення понять «сталий розвиток» та «сталий розвиток туризму»;
- вивчення специфіки динаміки сучасного стану світового господарства та ролі міжнародного туризму в забезпеченні реалізації принципів сталого розвитку;
- характеристика потенціалу сталого туризму з точки зору відповідності Цілям сталого розвитку;
- розгляд країн за індексом конкурентоспроможності у сфері подорожей і туризму, а також рейтингу країн ЄС за індексом інновацій;
- обґрунтування потенціалу туризму в рамках стратегії Європейського Зеленого курсу;
- надання рекомендацій щодо орієнтирів оновленої Стратегії сталого та конкурентоспроможного розвитку туризму України на шляху до євроінтеграції.

Виклад основного матеріалу. Численні обґрунтування поняття «сталий розвиток» представлені в економічній літературі. Зокрема, Костанца Р., Фольке К. виділяють три ієрархічні, взаємозв'язані проблеми, з вирішенням яких пов'язаний сталий розвиток, які зводяться до підтримання: 1) сталого масштабу функціонування господарства, що відповідає системі еколого-соціального життєзабезпечення; 2) справедливого розподілу ресурсів і можливостей; 3) ефективного розподілу ресурсів у часі, які б адекватно враховували природний капітал [3]. Цвигилевич А. обґрунтовує сталий розвиток як процес, орієнтований на постійне збереження динамічної рівноваги шляхом цілеспрямованого використання наявного потенціалу та умов зовнішнього середовища [4]. Ханова О. та Скібіна С. під сталим розвитком розуміють систему взаємоузгоджених управлінських, економічних, соціальних, природоохоронних заходів, спрямованих на формування системи суспільних відносин на засадах довіри, партнерства, солідарності, консенсусу, етичних цінностей, безпечного навколишнього середовища, національних джерел духовності [5].

Ключовим документом, яким окреслено пріоритети сталого розвитку є Резолюція Генеральної Асамблеї ООН «Перетворення нашого світу: «Порядок денний в галузі сталого розвитку на період до 2030 року», у якій виокремлено 17 цілей та 169 завдань.

Специфікою динаміки сучасного стану світового господарства є домінування сфери послуг як результату змін у технологіях, попиті та структурі світових трендів. Для багатьох країн світу, в тому числі й для країн Європейського Союзу, важливою сферою економіки стає саме міжнародний туризм, що сприяє, всебічному сталому економічному розвитку, соціальному залученню, зростанню зайнятості та подоланню бідності, охороні навколишнього середовища, ефективному використанню ресурсів, розвитку міжкультурних комунікацій, забезпеченню миру та безпеки як важливих компонентів суспільної взаємодії світового масштабу [6].

«Порядок денний в галузі сталого розвитку на період до 2030 року» визнає за туристичним сектором суттєвий економічний потенціал, на долю якого припадає 10 % світового ВВП і зайнятості. Відповідно до ініціативи Всесвітньої туристичної організації (ЮНВТО) на 70 сесії Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй (ООН) 2017 рік було проголошено роком сталого розвитку туризму, що дозволить систематизувати на основі гармонізації взаємовідносин у системі «природа – суспільство» діяльність органів державної влади країн світу, суб'єктів туристичної індустрії у структурі світового господарства, логістику, туристичні потоки і через розвиток міжнародного туризму спрямувати діяльність світової спільноти в усі аспекти сталого розвитку: стале економічне зростання; соціальна інклюзивність; зайнятість та подолання бідності; ефективне використання ресурсів, охорона навколишнього середовища та кліматичні зміни; культурні цінності, різноманітність і спадщина;

взаєморозуміння, мир та безпека.

У табл. 1 систематизовано основні підходи до визначення поняття «сталий розвиток туризму».

Таблиця 1 – Підходи до визначення поняття «сталий розвиток туризму»

Підходи до визначення поняття «сталий розвиток туризму»	Джерело
Сталий розвиток туризму полягає у врахуванні його поточних та майбутніх економічних, соціальних та екологічних наслідків його діяльності, задовольняючи зростаючі потреби туристів, галузі, довкілля, громади	Sustainable Development. World Tourism Organization [7]
Згідно положень Цілей сталого розвитку, сталий розвиток туризму розглядаються як здатність протягом тривалого періоду часу утримувати на належному рівні основні показники сталого зростання, без змін чи завдання шкоди довкіллю	World Tourism Organization and United Nations Development Programme, Tourism and the Sustainable Development Goals – Journey to 2030 [8]
Концепція сталого розвитку туризму базується на доктрині сталого розвитку, яка є сукупністю ідей, концепцій, положень та постулатів різних наук і спрямована на зміну стосунків людини і природи для розширення можливостей економічного зростання та на створення скоординованої глобальної стратегії виживання людства, орієнтованої на збереження і відновлення природних спільнот у масштабах, необхідних для повернення до меж господарської місткості біосфери	Заячковська Г. [9]
Сталий розвиток туризму – це орієнтований на довгостроковий період такий розвиток туризму, при якому на основі раціонального використання ресурсів відбуваються прогресивні зміни, що спрямовані не тільки на кількісне зростання, але й на якісний розвиток з урахуванням інтересів сьогоdnішніх і майбутніх поколінь	Лебедев І. [10]
Сталий розвиток туризму – це такий розвиток туристичної галузі, який дає змогу задовольнити потреби туристів на сьогодні, враховуючи інтереси регіону відносно збереження можливості надання рекреаційно-туристичних послуг у майбутньому	Миронов Ю. [11]
Сталий розвиток туризму – процес дотримання соціальної справедливості, забезпечення екологічної сталості та досягнення економічної ефективності	Павліха Н. [12]
Сталий розвиток туризму – це розвиток, який дозволяє в повній мірі задовольнити потреби туристів у теперішньому часі, враховуючи інтереси туристської дестинації щодо розширеного відтворення власного ресурсного потенціалу в майбутньому	Ткач У. [13]

Джерело: складено автором за [7-13]

Сталий туризм, незалежно від центру локалізації, беззаперечно повинен

узгоджуватися з Цілями сталого розвитку (ЦСР).

Характеристика потенціалу сталого туризму з точки зору відповідності Цілям Сталого Розвитку представлена в табл. 2.

Таблиця 2 – Характеристика потенціалу сталого туризму з точки зору відповідності ЦСР

ЦСР	Тлумачення цілей з точки зору потенціалу туризму
ЦСР1	Туризм має ключові можливості для сприяння економічному зростанню та розвитку за рахунок створення робочих місць
ЦСР2	Туризм може сприяти сталому агрогосподарюванню через налагодження системи збуту екологічно чистої продукції, вирощеної місцевим населенням, відпочиваючим туристам
ЦСР3	Активний туризм сприяє здоровому способу життя та гартуванню
ЦСР4	Туризм має потужний потенціал сприяти інклюзивності шляхом працевлаштування молоді, жінок та людей з особливими потребами
ЦСР5	Туризм може розширити можливості жінок через працевлаштування останніх
ЦСР6	Ефективне використання водних ресурсів у туризмі, контроль за забрудненням та ефективність водоочищувальних технологій повинні стати пріоритетними для збереження цього унікального природного ресурсу
ЦСР7	Будучи енергоємним сектором, туризм може прискорити перехід до зеленої, низьковуглецевої економіки шляхом зменшення викидів парникових газів
ЦСР8	Туризм, як торгівля послугами, наразі забезпечує кожне десяте робоче місце у всьому світі
ЦСР9	Модернізація туристичної інфраструктури здатна перетворити її на більш стійку, інноваційну, ресурсоефективну та вуглецевонеїтральну
ЦСР10	Туризм може бути потужним інструментом для зменшення нерівності, за умови, якщо він сприяє працевлаштуванню місцевого населення
ЦСР11	Інвестиції в зелену інфраструктуру (зелений транспорт, еко-будинки) мають призвести до розумніших і зеленіших міст, що є більш привабливим для туристів
ЦСР12	Сектор туризму має імплементувати модель сталого споживання та виробництва, включаючи відновлювальну енергію, екологічно чисту воду, безвідходне виробництво
ЦСР13	Туризм кардинальним чином сприяє глобальній зміні клімату. Знижуючи рівень забруднення у секторі транспортного обслуговування та розміщення, туризм може запобігти негативним кліматичним наслідкам
ЦСР14	Прибережний і морський туризм повинен допомогти зберегти уразливі морські екосистеми та служити каталізатором розвитку блакитної економіки
ЦСР15	Багате біорізноманіття та природні об'єкти часто є основними причинами відвідування туристами певних місць. За умови раціонального природокористування туризм має потенціал розвитку
ЦСР16	Мир є запорукою туристичної привабливості території
ЦСР17	Державно-приватне партнерство та колаборативне інноваційне фінансування туризму є основою для досягнення його сталості

Джерело: [14]

На Європейський Союз припадає більшість міжнародних прибуттів у світі, що становить майже 40 % надходжень від міжнародного туризму, а також тут завдяки

туризму створюється понад 27,3 мільйонів робочих місць і генеруються грошові потоки у розмірі 407 млрд дол. США [7].

Серед країн-лідерів за індексом конкурентоспроможності у сфері подорожей і туризму представлені країни ЄС (рис. 1). Індекс конкурентоспроможності країни у сфері подорожей і туризму, що формується експертами Всесвітнього економічного форуму у співпраці з представниками інших організацій, складається з трьох субіндексів (нормативно-правова база у сфері туризму країни; туристичне бізнес-середовище та інфраструктура; людські, культурні та природні ресурси). Вони містять 14 груп показників, які об'єднують 73 фактори [15].

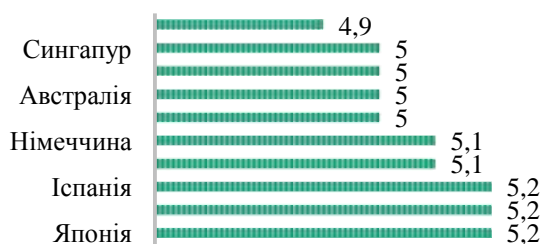

Рисунок 1 – Топ-10 країн за індексом конкурентоспроможності у сфері подорожей і туризму станом на 2021 рік, бали

Примітка: бали ранжуються від 1 до 7, де 1 = найгірший результат,

7 = найкращий

Джерело: складено автором за даними [15]

У Топ-10 країн за індексом конкурентоспроможності у сфері подорожей і туризму за ресурсним розподілом в розрізі природних та культурних ресурсів, а також ресурсів, не пов'язаних з дозвіллям, входить Франція, на першій сходинці рейтингу природних та культурних ресурсів знаходиться ще одна країна ЄС – Італія, а на третій позиції – Іспанія [15]. Україна в Індексі конкурентоспроможності у сфері подорожей і туризму піднялася на 10 позицій вгору, посівши 78 місце зі 140, отримавши 3,7 бали, і розподілила своє місце в рейтингу з такими країнами як Вірменія, Казахстан, Намібія, Шрі-Ланка, Ямайка [15].

Потенціал туризму доцільно використовувати в рамках стратегії Європейського Зеленого курсу, що ґрунтується на засадах попередження екологічної деградації та негативних наслідків глобальної зміни клімату.

З огляду на це, державами-членами ЄС було прийнято рішення забезпечити ресурсоефективний та конкурентний розвиток економіки, використовуючи такі цілі та завдання [16]: скорочення викидів парникових газів щонайменше на 55 % до 2030 року; припинення викидів парникових газів до 2050 року і набуття статусу першого вуглецевонейтрального континенту; економічне зростання без виснажливого використання природних ресурсів.

Важливою подією у даному контексті стало проведення Конференції ООН зі зміни клімату COP26 (26th UN Climate Change Conference of the Parties), що відбулася восени 2021 р. в Глазго, у межах якої країнами задекларовані наміри формувати стратегічні партнерства і відродити кліматичну дипломатію [17], ухвалено низку глобальних ініціатив, які охоплюють домовленості країн щодо скорочення вирубки лісів, зменшення частки викопного палива шляхом впровадження екологічно чистих технологій та зменшення викидів метану [18] і країни ЄС, в тому числі, підтримали цю ініціативу.

Під впливом глобальної енергетичної та екологічної кризи, неможливості подальшого економічного розвитку по ресурсомісткій траєкторії, провідні держави

світу перейшли до реалізації енергоощадної моделі економічного розвитку, яка лежить в основі ресурсозберігаючого типу суспільного відтворення. І значних успіхів у цій сфері досягли саме країни ЄС, що підтверджується річним оборотом «зеленої» економіки, яка досягає близько 300 млрд євро (3 % ВВП), показником зайнятості, що становить близько 3,4 млн осіб, а 25 % сукупного інвестиційного капіталу вкладається у розвиток чистих технологій [19, с. 8].

Вирішальне значення для досягнення мети Європейської зеленої угоди (European Green Deal) щодо переходу до вуглецевонейтральної та сталої економіки мають еко-інновації. Згідно Європейської зеленої угоди еко-інновації представлені як будь-які інновації, які сприяють розвитку більш екологічної та сталої економіки шляхом зменшення навантаження на навколишнє середовище, підвищення стійкості або більш ефективного використання природних ресурсів [20].

У Європейському Союзі для визначення рівня розвитку інновацій розроблено індекс інновацій ЄС – European Innovation Scoreboard (EIS). У його рамках розраховується Європейський індекс еко-інновацій – зведений індекс, який вимірює рівень застосування та розвитку еко-інноваційних технологій і зеленої енергії. Цей інтегральний показник містить певні тематичні області: 1. Вхідні дані (загальна вартість «зелених» інвестицій на початковому етапі, інвестиції в науково-дослідні розробки в галузі енергетики та навколишнього середовища, загальну кількість дослідників); 2. Діяльність (існуюча кількість зелених продуктів малого та середнього бізнесу, кількість сертифікатів ISO 14001 на мільйон жителів, реалізована діяльність, пов'язана з енергетикою та ефективністю відновлюваних джерел енергії); 3. Результати (публікації, тематично пов'язані з екологічними інноваціями, висвітлення в засобах масової інформації, кількість патентів на еко-інновації на мільйон жителів); 4. Соціально-економічні результати (зайнятість у екологічному секторі, додана вартість у екологічному секторі, експорт продукції, отриманої в результаті еко-інновацій); 5. Результати ресурсоефективності (товарна продуктивність, продуктивність води, інтенсивність викидів парникових газів); 6. Екологічні результати ресурсоефективності (матеріальна продуктивність, водна продуктивність, енергопродуктивність, інтенсивність викидів парникових газів).

Індекс еко-інновацій Європейської комісії, показує, що з 2013 р. по 2022 р. еко-інновації в ЄС зросли (з 100 до 121 пунктів) [21]. Поштовхом для такого зростання стало підвищення ефективності використання ресурсів відповідно до цілей та ініціатив Європейської зеленої угоди, зумовлених створенням більш сприятливих умов для збільшення екологічних інновацій.

Рейтинг країн Європейського Союзу за індексом інновацій за 2023 рік представлено на рис. 2.

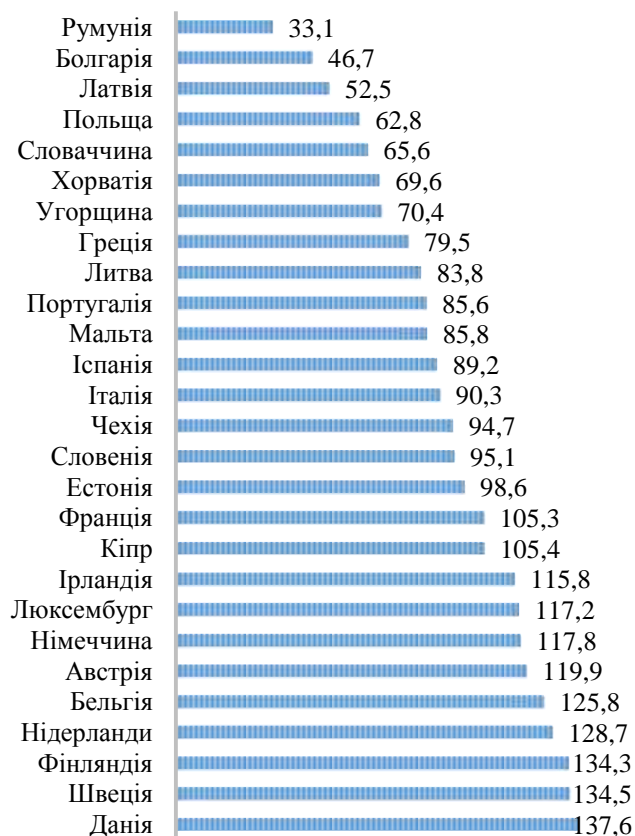

Рисунок 2 – Рейтинг країн ЄС за індексом інновацій, EIS, 2023 рік

Джерело: складено автором за даними [22]

Лідерами рейтингу за даними на 2023 р. є: Данія, Швеція, Фінляндія. Для порівняння, значення індексу інновацій для України становить 31,0, що на 3,1 пункти нижче, ніж у Румунії, яка посіла останню сходинку в рейтингу.

Україна, як держава, що обрала європейський вектор розвитку, не залишається осторонь цих процесів і рухається до сучасного, відкритого і конкурентного загальноєвропейського ринку електроенергії, де пріоритет надається розвитку відновлюваних джерел енергії. Так, умови Угоди про асоціацію з ЄС і договору про Енергетичне Співтовариство передбачають, що нашій державі необхідно змінити модель функціонування ринку електроенергії відповідно до вимог Третього енергетичного пакету.

Відповідно до умов схваленої Кабінетом Міністрів України Енергетичної стратегії до 2050 року [23], передбачено досягнення Україною вуглецевої нейтральності енергетичного сектору до окресленого періоду. Документ відображає цілі Європейського зеленого курсу та базується на принципах комплексного підходу до формування та реалізації політики у сфері енергетики, створення умов для сталого розвитку економіки України. Планується, що зазначені цілі досягатимуться шляхом розвитку сучасної та безпечної атомної генерації, відновлюваних джерел енергії, модернізації та автоматизації систем передачі та розподілу [18]. Окрім того, Стратегією враховано: наслідки повномасштабної війни, посилення ролі енергетичної безпеки та зміцнення стійкості енергосистеми; особливості приєднання Об'єднаної енергетичної системи України (ОЕС-У) до європейської мережі операторів системи передачі електроенергії (ENTSO-E) – найбільшої об'єднаної енергетичної мережі у світі;

міжнародні зобов'язання, взяті нашою державою щодо дотримання принципів енергоефективності, використання відновлюваних джерел енергії, зменшення викидів парникових газів, а також вимог до екологічної безпеки згідно з нормами ЄС тощо.

В цілому, модель переходу України до «зеленої» економіки потребує належного фінансування, залучення інвестицій, покращення інвестиційної привабливості держави, створення сприятливого інвестиційного клімату, збільшення довіри інвесторів. Зважаючи на світовий досвід, ефективне та раціональне використання ресурсів стимулюватиме розвиток виробництва, розробку нових методик та покращення загального стану економіки [24], сприятиме її соціально-економічному поступу.

Передбачається, що Європейський Зелений курс здатний покращити здоров'я та добробут поточних та майбутніх поколінь, забезпечуючи: свіже повітря, чисту воду, здоровий ґрунт і біорізноманіття; модернізовані, енергоефективні будівлі; здорове та доступне харчування; перехід на громадський транспорт; більш чисту енергію та передові чисті технологічні інновації; гідні робочі місця. Для імплементації Європейського Зеленого курсу потенціал сталого туризму відіграє провідну роль. Зокрема, реалізація Зеленої стратегії на європейському континенті має спиратися передусім на 17 ЦСР, а сталий туризм може слугувати інструментом втілення амбітного плану [14].

16 березня 2017 року Уряд схвалив Стратегію розвитку туризму та курортів на період до 2026 року [25].

Документ розроблено з метою створення умов для забезпечення прискореного розвитку сфери туризму і курортів, перетворення її у високоефективну, інтегровану у світовий ринок галузь. Запровадження Стратегії передбачається за напрямками, серед яких:

- забезпечення безпеки туристів та захист їх законних прав та інтересів;
- імплементація законодавства ЄС у сфері туризму;
- забезпечення комплексного розвитку територій, зокрема створення сприятливих умов для залучення інвестицій у розбудову туристичної інфраструктури;
- удосконалення системи професійної підготовки фахівців сфери туризму;
- формування та просування позитивного іміджу України, як країни привабливої для туризму;

Вважаємо, що на перспективу оновлена Стратегія сталого та конкурентоспроможного розвитку туризму України на шляху до євроінтеграції має включати такі пріоритетні напрямки діяльності як: спільне фінансування проєктів з розвитку стійкого та конкурентоспроможного туризму; розробка системи індикаторів туризму як інструменту управління дестинаціями; підтримка туристичних компаній у розробці продукту сталого туризму. Серед завдань реалізації стратегії сталого конкурентоспроможного туризму мають бути: забезпечення збалансованості економічного, соціально-культурного та екологічного аспектів розвитку туризму; посилення його ролі в досягненні економічного процвітання, соціальної справедливості через доступність туризму для різних груп населення, захисту довкілля через мінімізацію забруднення і деградацію навколишнього середовища; підвищення рівня життя місцевого населення шляхом отримання економічних вигод для туризму.

Висновки. Перехід країн Європейського Союзу до сталого розвитку та трансформації найважливіших сфер економіки і врядування є прикладом для держав – стратегічних партнерів ЄС, зокрема й для України, для якої **одним із пріоритетних питань євроінтеграції є співпраця у рамках Європейського зеленого курсу, що має на меті сталий зелений перехід Європи до кліматично-нейтрального континенту до 2050 року.**

Враховуючи досвід європейських країн, за умов чіткого державного

регулювання та підтримки з боку Уряду, належного інвестиційного забезпечення, вчасно адаптуючи до змін, які вимагає «зелений перехід», і українське законодавство, і практику впровадження, ефективне та раціональне використання ресурсів стимулюватиме розвиток виробництва, розробку нових методик та покращення загального стану економіки й сприятиме економічному поступу нашої держави.

Сталий туризм, маючи унікальний потенціал для екологічно відповідального економічного зростання держав, відіграє особливо важливу роль у досягненні цілей Європейського Зеленого курсу як інструмент його імплементації у європейському регіоні, сприяючи, всебічному сталому економічному розвитку, соціальному залученню, зростанню зайнятості та подоланню бідності, охороні навколишнього середовища, ефективному використанню ресурсів, розвитку міжкультурних комунікацій, забезпеченню миру та безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атаманчук З. А., Рильський В. В. Феномен поняття «сталий розвиток». The 17th International scientific and practical conference «The latest technologies in the development of science, business and education» (April 30 – May 03, 2024) London, Great Britain, International Science Group. 2024. С. 73-76.
2. Атаманчук З. А., Тимчишин Ю. В. Безпека у міжнародному туризмі як чинник сталого розвитку. *SWorld Journal*. Болгарія. Issue №8, Part 4, May 2021. С. 11-17.
3. Costanza, R., Folke, C. (1994), Ecological and Sustainable Development. Paper prepared for the international Experts Meeting for the Operation of the Economics of Sustainability. Manila, Philippines. July 28–30.
4. Хаустова В. Є., Омаров Ш. А. Концепція сталого розвитку як парадигма розвитку суспільства. *Проблеми економіки*. 2018. № 1 (35). С. 265-273.
5. Ханова О. В., Скібіна С. О. Сталий розвиток країн ЄС: методика й індикатори оцінювання. *Проблеми економіки*. 2017. № 3. С. 20–32.
6. Атаманчук З. А. Глобальні тенденції розвитку міжнародного туризму в структурі світового ринку послуг. *Бізнес-інформ*. № 4. 2020. С. 21-27.
7. World Tourism Organization. URL: <https://www.unwto.org/> (дата звернення: 27.06.2024).
8. World Tourism Organization and United Nations Development Programme, Tourism and the Sustainable Development Goals – Journey to 2030, Highlights, UNWTO. Madrid, 2017. 36 p.
9. Заячківська Г. Концепція сталого розвитку сфери туризму як засіб післякризового відновлення галузі. *Вісник THEU*. № 5-2, 2011. С. 345-350.
10. Лебедев І. В. Сталий розвиток туризму: досвід Європейського Союзу і завдання для України. *Вісн. соц.-екон. досліджень*: зб. наук. праць. Одеса: ОНЕУ. 2018. № 3 (67). С. 162–173.
11. Миронов Ю. Б. Сутність та чинники сталого розвитку туризму в регіоні. *Вісник НЛТУУ*. 2013. Вип. 23.11. С. 117-122.
12. Павліха Н. В., Цимбалюк І. О., Савчук А. Ю. Сталий розвиток туризму та рекреації: сучасні виклики й перспективи для України. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 211 с.
13. Ткач У. Сталий розвиток туристичної сфери регіону: теоретичний базис та умови становлення. *Всеукраїнський науковий журнал «Актуальні проблеми інноваційної економіки»*. 2019. № 3. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/3648/1/12.pdf>.
14. Мереха І. С., Троян М. Ю., Мозгова Д. Р. Потенціал сталого туризму для імплементації Європейського Зеленого курсу. С. 28-32. URL: <https://repository.sspu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/bdf346cf-e9e7-45bb-b735-8adde396d8d4/content>.

15. World Economic Forum. URL: <https://www.weforum.org/> (дата звернення: 19.06.2024).
16. A European Green Deal. Striving to be the first climate-neutral continent. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en (дата звернення: 26.06.2024).
17. Weifeng, Liu, McKibbin, W., Morris, A., Wilcoxon, P. (2020) Global economic and environmental outcomes of the Paris Agreement. *Energy Economics*. URL: https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2019/01/ES_20190107_ParisAgreement.pdf.
18. Атаманчук З. А., Дідович І. І., Рильський В. В. Драйвери сталого розвитку країн в умовах глобалізації. *Бізнес-інформ*. № 5. 2024
19. Бусарєв Д. В. Диверсифікація світового ринку енергоресурсів в умовах глобальної енергетичної кризи: автореф. дис. ... канд. екон. наук. Київ, 2014. 22 с.
20. Сокур М. Еко-інновації для сталого розвитку: сучасний стан, механізми фінансування та проєктна діяльність. *Scientific journal «Modeling the development of the economic systems»*. С. 84-91. URL: [file:///C:/Users/%D0%9F%D0%9C%D0%9F/Downloads/MDES-2023-N4+\(10\)+8491%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/%D0%9F%D0%9C%D0%9F/Downloads/MDES-2023-N4+(10)+8491%20(2).pdf).
21. The European Green Deal. URL: <https://europeanclimate.org/the-european-green-deal/> (дата звернення: 29.06.2024).
22. European Innovation Scoreboard 2023. URL: [file:///C:/Users/%D0%9F%D0%9C%D0%9F/Downloads/european%20innovation%20scoreboard%202023-KI0523230ENN%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/%D0%9F%D0%9C%D0%9F/Downloads/european%20innovation%20scoreboard%202023-KI0523230ENN%20(1).pdf).
23. Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2050 року : Розпорядження КМУ від 21 квітня 2023 р. № 373-р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/373-2023-%D1%80#Text>.
24. Атаманчук З. А., Неголюк Ю. В. Інвестиційне забезпечення «зеленої» економіки як пріоритетний напрям розвитку держави на засадах сталого розвитку. *Економіка і організація управління*, 2021. № 1. С. 6-14.
25. Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 р.: Розпорядження КМУ від 16 березня 2017 р. № 168-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-%D1%80#Text>.

REFERENCES

1. Atamanchuk, Z., Rylskyi, V. (2024). The phenomenon of the concept of «sustainable development». The 17th International scientific and practical conference «The latest technologies in the development of science, business and education» (April 30 – May 03, 2024) London, Great Britain, International Science Group. 2024, 73-76.
2. Atamanchuk, Z., Tymchyshyn, Yu. (2021). Security in international tourism as factor of sustainable development. *SWorld Journal*. Bulgaria. Issue #8, Part 4, May 2021, 11-17.
3. Costanza, R., Folke, C. (1994). Ecological and Sustainable Development. Paper prepared for the international Experts Meeting for the Operation of the Economics of Sustainability. Manila, Philippines. July 28–30.
4. Haustova, V., Omarov, Sh. (2018). Concept of sustainable development as a paradigm development of society. *Problems of the economy*. No. 1 (35), 265-273.
5. Khanova, O., Skibina, S. (2017). Sustainable development of EU countries: methodology and evaluation indicators. *Problems of the economy*. No. 3, 20–32.
6. Atamanchuk, Z. (2020) Global trends in the development of international tourism in the structure of the world services market. *Business inform*. No. 4. 2020, 21-27.
7. World Tourism Organization. Available at: <https://www.unwto.org/>.

8. World Tourism Organization and United Nations Development Program (2017) *Tourism and the Sustainable Development Goals – Journey to 2030, Highlights*, UNWTO. Madrid. 36 p.
9. Zayachkovska, H. (2011) The concept of sustainable development of the tourism sphere as a means of post-crisis recovery of the industry. *Herald of TNEU*. No. 5-2, 345-350.
10. Lebedev, I. (2018) Sustainable development of tourism: the experience of the European Union and tasks for Ukraine. *Visnyk of socio-economic research*. Odesa: ONEU. No. 3 (67), 162–173.
11. Mironov, Yu. (2013) Essence and factors of sustainable development of tourism in the region. *Herald of NLTUU*. Issue 23.11, 117-122.
12. Pavlikha, N., Tsybalyuk, O., Savchuk, A. (2022) Sustainable development of tourism and recreation: modern challenges and prospects for Ukraine. Lutsk: Vezha-Druk, 211 p.
13. Tkach, U. (2019) Sustainable development of the region tourism sphere: theoretical basis and conditions of formation. *Actual problems of innovative economy*. No. 3. Available at: <https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/3648/1/12.pdf>.
14. Merekha, I., Troyan, M., Mozgova, D. The potential of sustainable tourism for implementation of the European Green Course. 28-32. Available at: <https://repository.sspu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/bdf346cf-e9e7-45bb-b735-8adde396d8d4/content>.
15. World Economic Forum. Available at: <https://www.weforum.org/>.
16. A European Green Deal. Striving to be the first climate-neutral continent. Available at: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en.
17. Weifeng, Liu, McKibbin, W., Morris, A., Wilcoxon, P. (2020) Global economic and environmental outcomes of the Paris Agreement. *Energy Economics*. Available at: https://www.brookings.edu/wpcontent/uploads/2019/01/ES_20190107_ParisAgreement.pdf.
18. Atamanchuk, Z., Didovych, I., Rylskiy, V. (2024) Drivers of sustainable development countries in the conditions of globalization. *Business inform*. № 5, 2024.
19. Busarev, D. (2014). Diversification of the world market energy resources in conditions of the global energy crisis: autoref. thesis ... PhD of economics. Kyiv, 22 p.
20. Cokur, M. Eco-innovations for sustainable development: modern stage, mechanisms of financing and project activity. *Scientific journal «Modeling the development of the economic systems»*. Available at: [file:///C:/Users/%D0%9F%D0%9C%D0%9F/Downloads/MDES-2023-N4+\(10\)+84-91%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/%D0%9F%D0%9C%D0%9F/Downloads/MDES-2023-N4+(10)+84-91%20(2).pdf).
21. The European Green Deal. Available at: <https://europeanclimate.org/the-european-green-deal/>.
22. European Innovation Scoreboard 2023: Available at: [file:///C:/Users/%D0%9F%D0%9C%D0%9F/Downloads/european%20innovation%20scoreboard%202023-KI0523230ENN%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/%D0%9F%D0%9C%D0%9F/Downloads/european%20innovation%20scoreboard%202023-KI0523230ENN%20(1).pdf).
23. On the approval of the Energy Strategy of Ukraine for the period until 2050: Decree of the CMU. April 21, 2023 No. 373. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/373-2023-%D1%80#Text>.
24. Atamanchuk, Z., Negolyuk, Yu. (2021) Investment support of «green» economy as a priority direction of the state's development on the basis of sustainable development. *Economics and management organization*, No. 1, 6-14.
25. On the approval of the Strategy for the development of tourism and resorts for the period until 2026 year: Order of the CMU. March 16, 2017. No. 168. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-%D1%80#Text>.